

ZALAEGRSZEG MEGYEI JOGÚ VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

✉ 8901 Zalaegerszeg, Kossuth L. u. 17-19. ☎ 92/502-100, fax: 92/311-474
E-mail: mayor@zalaegerszeg.hu

... napirendi pont

ELŐTERJESZTÉS

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése
2022. március 10-i ülésére

Tárgy: Czobor Mátyás szobrának felállítása

Előterjesztő: Balaicz Zoltán polgármester

Készítette: Horváth Gábor
közművelődési szakreferens

Tárgyalta: Humánigazgatási Bizottság
Gazdasági Bizottság
Műszaki Bizottság

Egyeztetve: Főépítési Osztály
Méhesné Tatár Eszter főépítész

Törvényességi, tartalmi és formai szempontból ellenőrizte: Önkormányzati Osztály

Költségvetési, pénzügyi-gazdálkodási szempontból ellenőrizte: Közgazdasági Osztály

Tisztelt Közgyűlés!

2022-ben emlékezünk meg Zalaegerszeg első, 1247-es írásos említésének 775. évfordulójáról, amelynek alkalmából számos, a lokálpatrióta tudatot erősítő rendezvényre, programra kerül sor. E törekvésünknek megfelelően, összhangban Zalaegerszeg Megyei Jogú Város 2021-ben elfogadott Kulturális Konceptiójával, az eseménysorozat részeként mellszobor felállítását javaslom Czobor Mátyás, Zalaegerszeg korszakos jelentőségű egykori polgármestere emlékére a Május 1. ligetben. Az alkotás elkészítésére Béres János szobrászművészt kértem fel.

Czobor Mátyás életrajza Béres Katalin muzeológus-történész kutatásai alapján:

Keresztury József lemondását követően 1918-ban Czobor Mátyás vármegyei másodfőjegyzőt választották meg Zalaegerszeg polgármesterének, aki 18 éven át, 1918-tól 1936-ig töltötte be ezt a tisztséget és ezzel mindmáig ő a leghosszabb ideig regnáló, választás útján pozícióba került polgármesterünk. Az új városatya nem volt ismeretlen Zalaegerszeg polgárai előtt. Ugyan nem itt született, de 1899 óta, 19 éve élt már Zalaegerszegen. Ez idő alatt sokan megismerték és megkedvelték a nagy munkabírást, művelt, igen agilis és joviális férfit, aki a pécsi egyetemen szerzett jogi diplomát. 1899 decemberében, 24 éves korában állt Zala vármegye alkalmazásába, mint árvaszéki ülnök. 1907-től 1910-ig II. osztályú aljegyző, 1913 és 1918 között már mint másodfőjegyző szolgálta a vármegyét. Zalaegerszegre feleségével, Schmitt Margittal érkezett, fiai - László és Mátyás András - már itt születtek. A fiatal vármegyei hivatalnok szinte azonnal bekapcsolódott az éppen polgárosodásnak indult Zalaegerszeg közéletébe, nevét ott találjuk szinte minden városi eseményen, vagy a sorra alakuló egyesületek névsorában. 1901-ben történelem és földrajz tárgykörben tartott előadásokat az egy évvel korábban alakult Katolikus Legényegylet téli kurzusán, énektanítást vállalt a felsőkereskedelmi iskolában, ő szervezte meg az iskola kórusát, s lett annak karnagya. Alapító tagja volt az 1904-ben született Zalaegerszegi Irodalmi és Művészeti Körnek, az 1907-ben alakult Testgyakorló Körnek, titkára a szegény gyermekek felruházását szolgáló Karácsonyfa Egyletnek. 1908-ban a Keresztény Munkásegylet elnökévé választották. Mindig is szívügyének tekintette a munkásság, különösen a kézműves iparosság, s az iparos ifjúság helyzetét, ezért bábáskodott a Katolikus Legényegylet székházának felépítésén, tanított a helyi munkás gimnáziumban, rendszeresen tartott előadásokat a legényegylet ősztől tavaszig tartó népművelési előadásorozatain. Ugyancsak az iparosság érdekeit nézve lett az új iparvédő mozgalom, a Tulipánszövetség Zalaegerszegi Fiókjának titkára is. Erre az időre már nem múlt el március 15-e az ő szónoklata nélkül.

Jó szolgálatot tett a vármegyének is, amikor 1908 májusában megjelentette Zalavármegye szabályrendeleteinek gyűjteményét. A 700 oldalas hiánypótló munkában a vármegye hatályos, saját jogkörében hozott rendeleteit gyűjtötte össze, megkönnyítve ezzel a közönség és a tisztviselők munkáját. Egy év múlva a Tulipánszövetség I. Évkönyve címmel jelentetett meg kiadványt, majd a következő években ő szerkesztette és adta ki a Zala megyei Almanach című sorozatot.

Elismertségét, népszerűségét jelzi, hogy 1913-ban bekerült Zalaegerszeg képviselőtestületébe, ettől kezdve részese lett a város irányításának, személyes tapasztalatokat szerzett – különösen szélsőséges körülmények között, a súlyos háborús években - a város működtetéséről, a közellátás biztosításáról, a nyomor kezeléséről.

1918-as megválasztását követően polgármesteri feladataihoz a rá jellemző hatalmas lendülettel, elszántsággal és tervekkel fogott hozzá. Munkájához a municiót egyrészt példaképe, Széchenyi István alkotó munkássága adta, másrészt mély vallásos hite, a keresztény tanításból fakadó szociális érzékenysége.

Czobor a megválasztását követő heteket Zalaegerszeg és lakói állapotának, vagyonának felmérésével kezdte, majd az 1918. június 1-i rendkívüli közgyűlésen került sor eskütételére, ahol jelentős beszédben vázolta fel programját. *„...egyedüli vágyam és törekvésem leendő a várost, Zala vármegye székhelyét a nagy mozdulatlanság vizeiről az élet, a fejlődés duzzadó, eleven vizeire kivezethetni.”* - mondta.

Czobor a város jövedelmeit nem a városi adó emelésével, hanem a tulajdonában lévő vagyon rentábilissá tételével kívánta emelni. Ezek közé tartozott a városi téglagyár üzembe helyezése, amely a háború után meginduló várható építkezések miatt nagy haszonnal kecsegtetett. Célul tűzte ki a városi erdők szakszerűbb és intenzívebb használatát, egy új városi major sürgős felépítését.

Tervbe vette egy új közvágóhidó építését, a vállalkozó tőkének a városba csalogatását és az idegenforgalom fejlesztését. Ez utóbbiakhoz elengedhetetlennek ítélte Zalaegerszeg és Budapest közvetlen vasúti összeköttetésének megteremtését. „Ez - mint mondta – városunk hatalmas létalapját teremtené meg, s ezzel a múltnak nagy mulasztásai is helyrehozhatók lennének.” Ehhez a vasútállomás elavult épületének újjáépítését, valamint a vasutasok számára szolgálati lakások s egy modern posta felépítését is tervbe vette.

Czobor már programbeszédében szorgalmazott egy új köztemetőt, új népiskolát, lehetőleg az olai városrészben, s a polgári fiúiskola „feltámasztását”. *„Foglalkozom továbbá egy nőnevelés szolgálatában álló zárda ide telepítésének a gondolatával, s ezzel kapcsolatosan egy tanítónőképző intézet létesítésére irányuló tevékenységnek a megindításával.”* - mondta. Az iparostanoncok részére megfelelő tanoncotthont, a gazdák művelődésének elősegítésére pedig Gazdakört és hozzá népház építését tartotta szükségesnek. A város déli irányú terjeszkedése miatt új vásártér kialakítása, s a magánéros építkezések számára új úttesttel és gyalogjárókkal kiépített utcák nyitása szerepelt programjában.

Elindítója volt a virágos Zalaegerszeg mozgalomnak, valamint a mai fesztiválok elődjének tekinthető Göcseji Hetek rendezvénysorozatnak.

18 éves polgármestersége alatt hatalmas fejlődésen ment keresztül Zalaegerszeg.

1936 januárjában új képviselőtestület alakult Zalaegerszegen, amelybe számos fiatal, nemzeti egység párti képviselő került be. Közülük néhányan, pl. Árvay László, Friedrich István a korábbi testület tagjaként is a polgármester ellenzékét alkották. Az új városatyák az 1936. április 28-i közgyűlésen látták elérkezettnek az időt, hogy a polgármester ellen támadást indítsanak, bár előtte már hetek óta keringett a városban a hír, hogy valami készül. A heves, személyeskedésektől sem mentes vita után Czobor Mátyás lemondott tisztségéről.

A Zalamegyei Ujság Czobor Mátyás polgármesterségét így értékelte: *„A 18 év mérlege Czobor Mátyás javára billen. Valljuk meg őszintén: Zalaegerszeg városának nagy szüksége volt azokra az alkotásokra és fejlesztésekre, melyek Czobor Mátyás lendülete nélkül aligha valósultak volna meg. De azt is őszintén meg kell mondanunk, hogy ez a kisváros nem bírta tovább az alkotásokat és azok terhét. És ez a magyarázata, hogy Czobor Mátyás polgármester támadások közepette és bizonyára kissé keserű szájjal hagyja el a polgármesteri széket. ... a mindennapi kenyérért küzdő városi polgár a jelenben mutatkozó és zsebét érintő hibát látja meg és átmenetileg*

elhomályosulnak előtte azok a nagyobb értékek, melyeket 18 év polgármestersége termelt ki. ...de a jobb idők bekövetkeztével méltányolni fogja majd Czobor Mátyás polgármesterségének értékeit. „Legyen ez a tudat megnyugvás Czobor Mátyás számára, akinek alkotásaiba az egerszegi polgár az idők sanyarúsága miatt belefáradt, de akit ennek a városnak többsége mindig és most is becsül.”

Czobor Mátyás lemondása után sem vonult vissza a közéletből, 1937-től újra részt vett a város képviselőtestületében. 1938-ban tagja lett a Szent István évet előkészítő városi bizottságnak. Intézte az általa kezdeményezett, a Göcsej természeti szépségeinek, néprajzi jellegzetességeinek feltárását és megőrzését, s a turizmust előmozdító Göcsej Egyesület ügyeit, segítette a Göcseji Gyűjtemény, a múzeum elődjének létrehozását. Különösen az egészségügyi és szociális társulatokat tüntette ki figyelmével: elnökként vett részt a kisgyermekes anyákat, nagycsaládosokat segítő Stefánia Szövetség zalaegerszegi fiókjának munkájában, támogatta a szegények megsegítésében élenjáró Szociális Missziótársulatot. Aktív tagja volt a helyi Vöröskeresztnek, rendszeresen járt vidékre a háziápoló tanfolyamok hallgatóit vizsgáztatni. Az általános egészség- és családvédelemmel foglalkozó Egészségvédelmi Fiókszövetség tagjaként 1943-ban mozgalmat indított egy zalaegerszegi szociális célú egészségház, s benne ötágyas szülőotthon felépítésére.

Minden kulturális kezdeményezés mögött is ott találjuk a nevét. Bábáskodott – többek között – a zalaegerszegi Donászy Ferenc szobor felállításánál, alapító tagja lett az 1945 előtt alakított utolsó zalaegerszegi egyesületnek, a Deák Ferenc Irodalmi és Művészeti Körnek.

Alapításától, 1938-tól kezdve őt választották meg a kereskedőket és iparosokat tömörítő társadalmi egyesület, a Baross Szövetség elnökének, ahol igen eredményes szervezőmunkát végzett. Rendszeresen publikált a Zalamegyei Ujság hasábjain.

Czobor Mátyás valószínűleg hatalmas traumaként élte meg 1944-1945 háborús hónapjait. Nemcsak a konkrétan fenyegető életveszély, hanem a szovjet csapatokkal érkező kommunista ideológia és hatalmi rendszer miatt is. Való igaz, a háború, a szovjet megszállás és az 1948-tól berendezkedő új hatalom semmi jót nem hozott Czobor Mátyás és családja számára. 1945 tavaszán szovjet katonák kutatták át otthonukat, sok mindentől "megszabadítva" őket. Erről az eseményről a Göcseji Múzeumba került tálaló garnitúra leszakadt ajtaja tanúskodik, amelyet kulcs hiányában lefeszítettek a zabráló katonák.

A kommunista hatalom 1952 húsvétján sok más zalaegerszegi polgártársával együtt őket is kitelepítette a Jánkahegyre, egy présházba. Nem tisztelték sem Czobor Mátyás életkorát, sem érdemeit. Ekkor 77 éves volt. A Jánkahegyen érte a halál 1957. április 27-én. Földi maradványait a Kálvária temető őrzi.

Czobor Mátyás Zalaegerszeg azon polgármesterei közé tartozik, akik átformálták arculatát, s akiknek keze nyomát őrzi a város. 18 évnyi munkássága alatt sikerült álmát valóra váltania, a falusias települést élhető, fejlődő kisvárossá emelte. A város polgárai értékelték teremtő akarását, a városba fektetett óriási energiát, joviális természetét, s azt, hogy pályafutása során mindvégig ragaszkodott ahhoz az elvhez, ha segíteni nem is tud, de hallgassa meg, s jó szóval, tanáccsal, bátorítással, vigasszal forduljon a hozzá fordulók felé. Ezt elvárta munkatársaitól is. Valószínű, alkotásai mellett ez a hozzáállása tartotta meg őt mind a mai napig az egerszegiek jó emlékezetében.

Műleírás:

Czobor Mátyás 43 éves korától 61 éves koráig volt polgármester. A művész a városatyát polgármestersége vége felé 55-60 éves korában ábrázolja, amikor már véghez vitte és megtapasztalhatta az általa megálmodott „Virágos Zalaegerszegért” programot. A talapzaton egy korinthoszi oszlopfeje akantusz levele és a tulipán minták márvány díszítése lenne az ő attribútuma. A kultúra és szépség jegyében. Tulajdonságban pedig a kulturáltság és az igazra, jóra törekvés – jellemének elemei. Nevét a saját aláírása kalligrafikus betűi, a többi szöveget nyomtatott betűkkel képzelem el az alkotó.

Anyaga:

A szobor 4/5-ös nagyságú, carrarai márványból faragott. A város központja felé tekint, öltözete ünnepi díszmagyar. Alatta 10 centiméteres mészkő hasáb helyezkedik el, tekintettel arra, hogy szükséges egy kis szünet, sima felület, a kőfaragás és a feliratos talapzat között. Ennek a szünetnek függőleges megfelelője a faragott akantusz levél és a belőle kinövő tulipánok. A talapzat anyaga süttöi mészkő, hasáb alakú és egy 15 cm-es, 75 cm átmérőjű korongon áll, a stabilitás érdekében. A fagyhatárig vasbeton alap szükséges.

Feliratok:

CZOBOR MÁTYÁS
1918-1936 KÖZÖTT
A „VIRÁGOS ZALAEGRSZEG” POLGÁRMESTERE

ÁLLÍTTATTA ZALAEGRSZEG MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
TELEPÜLÉSÜNK NEVÉNEK ELSŐ, 1247-ES ÍRÁSOS EMLÍTÉSÉNEK 775 ÉVES
ÉVFORDULÓJÁN.

2022. MÁJUS 13.

Mérete:

A faragott kőszobor magassága 65 cm, a talapzaté 140 cm. Összességében 2 m magas. Ennyi kell ahhoz, hogy közvetlen közletről egy átlagos növésű ember felnézzen rá, szemmagassága a szobor nyakánál legyen.

Térkialakítás:

A kiválasztott helyszínen található 45 m²-es vasbeton aljzat eltávolítása szükséges. Mivel a tér egy gyönyörű park, amire hosszútávon tervezni lehetne, a szobor körül a művész nem javasolja épített környezet kialakítását, díszítésként virágágyás képzelhető el.

Helyszínválasztás:

A szobor a Május 1. ligetben, a liget északi oldalán kerülne elhelyezésre. A helyszín kiválasztásánál Béres Katalin muzeológus-történész kutatásaira támaszkodtunk, amely szerint Czobor Mátyás polgármestersége idején épült ki a városnak ezen része, háza a közeli Tomori Pál utcában volt és polgármesteri beiktatási beszédében ő tett javaslatot egy leányintézet (a későbbi Zárda) létrehozására.

Költségek:

A művész tiszteletdíja bruttó 3.000.000.- forint, amely tartalmazza a szobor mintázás és gipszmodell készítését, a gipszmodellről márványba történő átfaragást. Az akantusz levél és tulipándíszek megfaragását, talapzatra helyezését. A szobor összeszerelését, feldaruzását a talapzatra. Az árajánlat magában foglalja a szobor márványkövének az árát és a díszítés márványkövének 620.000.- forint összegű árát.

A Reneszánsz Rt. biztosítja a betonlapot, alapkorongot, a talapzat követ és a szünetkövet. A talapzat elkészítését, a talapzatra szánt feliratok lézeres felvését, a korongkö és a talapzat felállítását. Ezenkívül a süttői mészkő kertiszegély gyártása és helyezése szoborposztamens körüli íven, a geotextília és gyöngykavics terítését.

Árajánlatuk bruttó 1.580.718.- forint.

A szobor bruttó ára: 4.580.718.- forint, amelyen felül értendő vasbeton talapzat elbontása és az elhelyezéshez szükséges környezetkialakítás, mely az alábbiakból adódik össze:

- A korábbi pavilon fogadósintjének lebontása.
- Ezen területen a termőföld behordása, füvesítése és 2 db bokor eltávolítását.
- A szobor mögötti félköríves alakzatban dísznövények/örökzöldek telepítése.
- A szoboravatást megelőzően egy általános zöldfelület rendezés elvégzése: zöldfelületek gondozása és a sétány göngykavicsrétegének frissítése.

Így a betonalap elbontás és a tereprendezés előzetes kalkuláció szerint mindösszesen 1.136.576 forintba kerül.

Költségforrás:

A szoborállítás költségeinek fedezésére támogatási kérelemmel fordultunk Prof. Dr. Kásler Miklóshoz, az Emberi Erőforrások Minisztériuma miniszteréhez, Fekete Péter kultúráért felelős államtitkárhoz és Gulyás Gergelyhez, Miniszterelnökséget vezető miniszterhez. Terveink szerint a megítélt támogatások fedezni fogják a szoborállítás költségeit, így önkormányzati forrás bevonására nem lesz szükség.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 42. § 8. pontja szerint közterület elnevezése, köztéri szobor, műalkotás állítása a képviselő-testület hatásköréből nem ruházható át.

A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköeiről szóló 1991. évi XX. törvény 109. § (1) bekezdése szerint művészeti alkotás közterületen, valamint önkormányzati tulajdonú épületen való elhelyezéséről, áthelyezéséről, lebontásáról a település önkormányzatának képviselőtestülete, Budapesten fővárosi tulajdonú közterület vagy épület esetében a fővárosi önkormányzat közgyűlése, a kerületi önkormányzat tulajdonában álló közterület vagy épület esetében a kerületi önkormányzat képviselőtestülete dönt, és gondoskodik fenntartásáról és felújításáról. A (2) bekezdés szerint a döntéshez a műalkotás művészi értékre vonatkozóan szakvéleményt kell beszerezni.

A műalkotás vázlattervét Németh János Kossuth- és Munkácsy Mihály díjas keramikumművész tekintette át, amelynek művészi értékére vonatkozóan az alábbiakat fogalmazta meg:

„Béres János szobrászművész munkásságát és a bemutatott vázlattervet látva a Czobor Mátyás portrészobor munkája méltó megemlékezés lehet egyik legjelentősebb polgármesterünkről. A terv elfogadását örömmel ajánlom.”

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Humánigazgatási Bizottsága 10/2022. (II.28.) határozatával egyhangúlag – 11 igen szavazattal – támogatta a határozati javaslatban megfogalmazottakat.

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Gazdasági Bizottsága 18/2022. (III.02.) határozatával az előterjesztést 11 igen, egyhangú szavazattal támogatta.

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Műszaki Bizottsága 19/2022. (III.01.) határozatával az előterjesztést egyhangúlag - 10 igen szavazattal - elfogadásra javasolta a közgyűlésnek.

A fentiek alapján kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy támogassa Czobor Mátyás Zalaegerszeg egykori polgármester mellszobrának felállítását a Május 1. ligetben.

Tekintettel arra, hogy a szoborállítás költségeinek támogatására nincs még döntés, szükséges a pénzügyi fedezet átmeneti megelőlegezése.

Határozati javaslat:

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése Béres János szobrászművész Czobor Mátyás mellszobrát a Május 1. ligetben kívánja elhelyezni.

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata a szoborállítás költségeinek fedezésére támogatási kérelmet nyújtott be az Emberi Erőforrások Minisztériumához és a Miniszterelnökséghez.

A szükséges forrást átmenetileg a 2022. évi költségvetés Céltartalékok között elkülönített „Fejlesztési tartalék” előirányzat terhére biztosítja, ami a támogatás kiutalását követően visszafizetésre kerül.

A közgyűlés felkéri a polgármestert, hogy gondoskodjon a beruházás forrásának költségvetésen történő átvezetéséről a soron következő költségvetés módosításkor és a szobor elhelyezéséről, valamint ünnepélyes felavatásáról.

Határidő: a beruházás forrásának költségvetésen történő átvezetésére a költségvetés soron következő módosítása
a szobor elhelyezésére és ünnepélyes felavatására 2022. május 13.

Felelős: Balaicz Zoltán polgármester

Zalaegerszeg, 2022. március 3.

Balaicz Zoltán sk.
polgármester

65

2 10 2

Czobor Máttyás

1851 - 1933

ZALAECERSZIC VÁROS
POLCARMESTERE

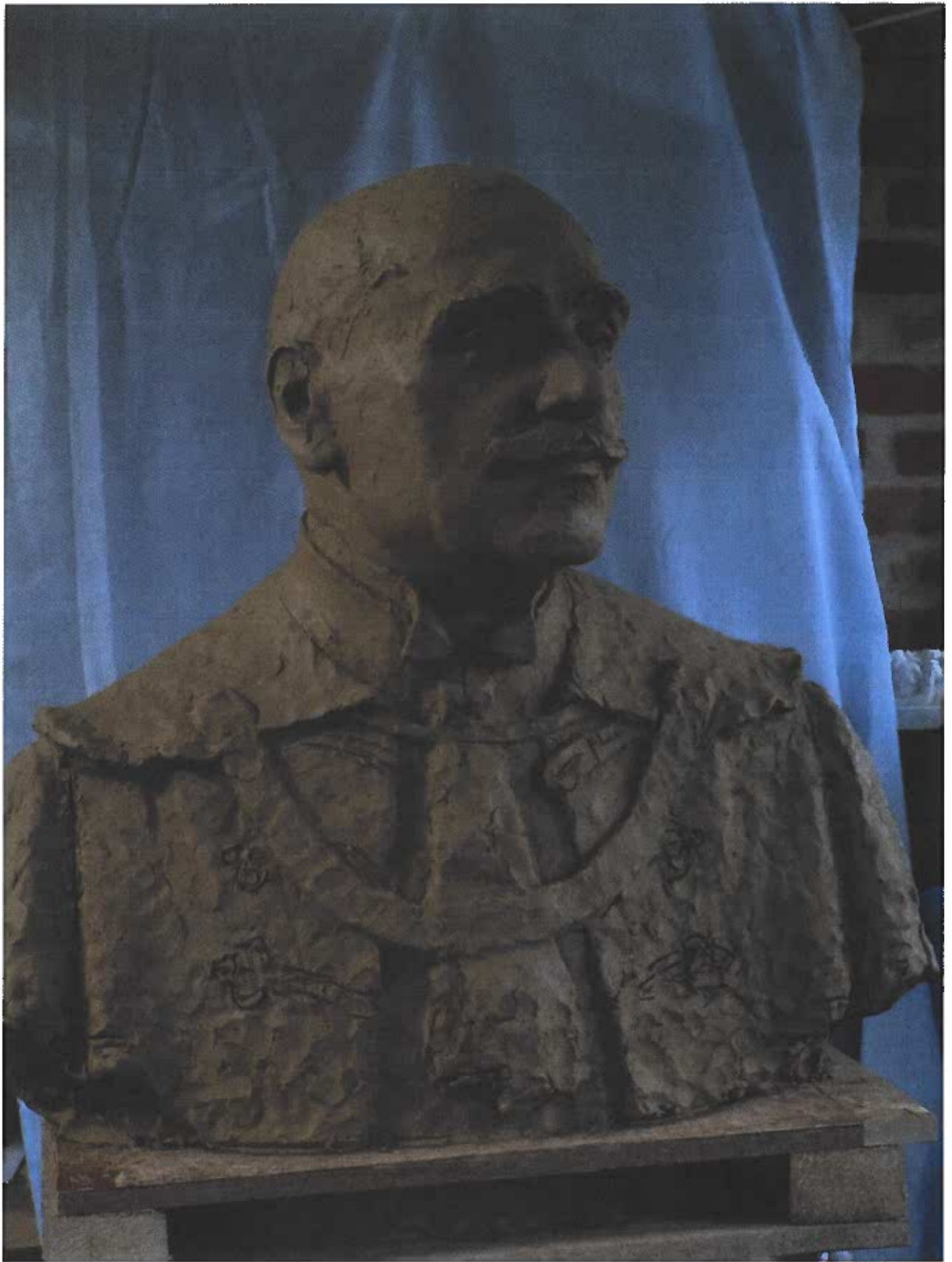
ZALAI VÁROS ZALAI
MOSKAI ÉS ELINDIÓJA
POLCARMESTERE

110

15 2

1
Velsering.

Bier Janos vezetelése miatt munkásságát
és a bemutatott munkásságát látva.
A bróker Mátjának gyakorlati ismeret, munkájában
munka megismerésére lehet. egyike leg-
jelentősebb joggyakorlati ismeret.
A fenn elfogadható ismeret
számban.

Stefánia Janos

Zalaegerszeg 2021. február 7.

Az „X” jelöli a szobor helyszínét, amely a tervek szerint a ligetben található sétányon fog elhelyezkedni.